

ВИРОБНИЧА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті висвітлено актуальні питання практичної підготовки студентів у педагогічних закладах вищої освіти. Зазначено, що у процесі педагогічної практики відбувається найбільш інтенсивне ознайомлення з усіма аспектами майбутньої роботи, проявляється критичне та осмислене ставлення до дисциплін, що вивчаються, включаються механізми педагогічної рефлексії, формуються основи професійної самооцінки. Мета статті полягає в огляді особливостей виробничої педагогічної практики в умовах дистанційного навчання. Виробнича педагогічна практика як компонент професійної підготовки реалізує декілька функцій: навчальну, розвивальну, виховну, контролюючу, фахово-діагностичну, адаптаційну. У статті зазначено, що процес підготовки кваліфікованих вчителів математики з кожним роком істотно підвищує рівень вимог до майбутніх фахівців, змінюються зміст і структура завдань, які студент має вирішувати самостійно. Впровадження дистанційних технологій у навчальний процес спрямоване на глибше розуміння навчального матеріалу; формування таких компетенцій як: комунікативні, інформаційні, самоосвіти. Вказано, що у процесі проходження виробничої практики в умовах дистанційного навчання, найкращими у плані ефективності та за простотою підключення є такі онлайн сервіси як Moodle, Google Classroom і Microsoft Teams. У рамках дистанційного режиму роботи на період карантину офіційними є канали зв'язку керівників та студентів: Moodle, Zoom, Googl Meet, Viber, Skype, Google Classroom, Telegram, електронна пошта тощо. Зроблено висновок, що оскільки підготовка висококваліфікованих фахівців була й залишається найважливішим завданням педагогічних закладів вищої освіти, тому у сучасних умовах дистанційного навчання, практична підготовка сучасного вчителя математики потребує значного контролю, уваги та відповідальності.

Ключові слова: виробнича педагогічна практика, функції виробничої педагогічної практики, дистанційне навчання, впровадження дистанційних технологій, онлайн сервіси, майбутній учитель математики, студенти.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку системи освіти характеризується пошуком нових форм і методів професійно – педагогічної підготовки майбутніх учителів. Важливе місце серед них посідає педагогічна практика. Особливості цієї діяльності полягають у тому, що вона спрямована на конкретну професіоналізацію та збільшує можливості самореалізації майбутніх учителів, мобілізує особистісний потенціал та виявляє приховані здібності студента, забезпечує появу ідей у ситуації вирішення педагогічної проблеми, допомагає усвідомленню та почуттю задоволення від власної діяльності. Саме у процесі педагогічної практики відбувається найбільш інтенсивне ознайомлення з усіма аспектами майбутньої роботи, проявляється критичне та осмислене ставлення до дисциплін, що вивчаються, включаються механізми педагогічної рефлексії, формуються основи професійної самооцінки.

Аналіз актуальних досліджень. Проблемі практичної підготовки майбутніх учителів присвятили свої дослідження такі науковці як О. Абдулліна, О. Атрушкевич, Н. Загряжкіна, І. Зязюн, С. Кара, Г. Кіт, В. Ковальчук, М. Козій, Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, Л. Манчуленко, О. Мороз, Л. Пшенична, В. Сластьонін, І. Табачек, Л. Хомич, Р. Хмель та

ін. Зокрема, підготовці майбутніх учителів математики такі науковці як: І. Акуленко, В. Ачкан, В. Бевз, Г. Бевз, М. Бубнов, М. Бурда, А. Воєвода, К. Гнезділова, В. Іванов, Н. Кугай, О. Лаврентьев, О. Матяш, Г. Михайлін, О. Мосіюк, В. Моторіна, Л. Радзіховська, А. Теплицька, Н. Тарасенкова, О. Томащук, О. Чемерис, Г. Фесенко.

Всі науковці одностайні у тому, що педагогічна практика є однією з важливих ланок у системі підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності, в ході якої студенти-практиканти мають змогу набути практичних умінь та навичок організації навчально-виховного процесу у сучасній школі; придбати перший досвід професійного спілкування з учнями, їх батьками, колегами; удосконалити професійні уміння та особистісні якості, які дозволяють ефективно здійснювати педагогічну діяльність та ін.

Педагогічна практика є формою навчання, яка поєднує теоретичні знання, здобуті в університеті, з майбутньою самостійною роботою в школі в якості вчителя-класовода. Студенти-практиканти опановують комплекс умінь і навичок творчо здійснювати усі види навчально-виховної і суспільної діяльності у реальних ситуаціях педагогічного спілкування

Мета статті – розглянути особливості виробничої педагогічної практики в умовах дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна практика посідає значне місце у системі фахової підготовки майбутнього вчителя. Це важливий період, коли студент робить перші самостійні кроки в професії під пильним контролем учителів та методистів. На відміну від навчання, переважно розподіленого на окремі дисципліни, практика має комплексний характер і передбачає інтеграцію здобутих раніше теоретичних знань і практичних умінь. Робота в умовах реального освітнього процесу вимагає від студента не тільки мобілізації спеціальних психолого-педагогічних, методичних знань, але й вияву професійно значущих особистісних якостей [5].

Для більшості студентів цей етап навчання актуалізує проблему правильності вибору професії.

Виробнича педагогічна практика як компонент професійної підготовки реалізує декілька функцій: навчальну, розвивальну, виховну, контролюючу, фахово-діагностичну, адаптаційну. З одного боку студент виявляє досягнутий ним рівень педагогічної компетентності, а з іншого – продовжує здобувати знання, набувати професійних умінь та навичок. Особистий досвід педагогічної діяльності створює передумови для самоаналізу, професійної рефлексії. Крім того, виконання багатьох завдань практики передбачає здійснення елементів науково-дослідної діяльності.

Процес підготовки кваліфікованих вчителів математики з кожним роком істотно підвищує рівень вимог до майбутніх фахівців, змінюються зміст і структура завдань, які студент має вирішувати самостійно.

Нині відбувається стрімкий розвиток модернізації сучасної системи освіти. А сучасна система освіти в умовах карантину спрямована на навчання у дистанційному режимі.

Дистанційне навчання – це розгалужена система передачі знань на відстані за допомогою різних засобів і технологій, яка сприяє отриманню студентами необхідної інформації для використання у практичній діяльності [1]. Дистанційне навчання – це така форма організації навчального процесу та педагогічна технологія, основою якої є керована самостійна робота студентів та широке застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Основною метою дистанційного навчання студентів є виховання особистості, яка має бажання і здатність до спілкування, навчання та самоосвіти.

Питаннями впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій у ЗВО займається багато науковців, зокрема: А. Андреев, Т. Вахрушева, М. Загірняк, В. Кухаренко, Є. Полат, А. Хуторський, І. Козубовська, О. Рибалко, Є. Долинський, М. Бухаркіна, Я. Ваграменко, В. Вержбіцький, К. Верішко, В. Каймін, В. Солдаткін, Н. Сиротенко, Н. Корсунська, О. Скубашевська, В. Осадчий та інші. Дистанційне навчання набуло широкого поширення у багатьох країнах світу і з кожним роком його популярність стрімко зростає.

Суттєво змінюється в цьому навчальному процесі і роль викладача. На нього покладаються такі функції, як координування пізнавального процесу, коригування курсу, що вивчається, консультування слухачів під час впорядкування індивідуального навчального плану, керування їхніми навчальними проєктами тощо. Він допомагає студентам у їхньому професійному самовизначенні. Якщо розглянути особливості дистанційної освіти з погляду комунікацій між викладачем і студентом, то можна визначити такі її характерні риси:

- самоосвіта як основа дистанційного навчання, що передбачає само мотивацію студента щодо власного навчання, а також певний рівень самоорганізації особистості;
- спілкування викладача і слухача за принципом «один до одного», що відповідає за формою і змістом індивідуальній консультації; – спілкування і взаємодія «один до одного» не виключає взаємодії «одного до багатьох», оскільки викладач, відповідно до заздалегідь складеного графіка, працює відразу з безліччю студентів. Така форма взаємодії нагадує традиційне навчання в аудиторіях;
- взаємодія «багатьох до багатьох» означає, що можливе одночасне спілкування безлічі студентів, які обмінюються між собою досвідом і враженнями.

Впровадження дистанційних технологій у навчальний процес спрямоване на глибше розуміння навчального матеріалу; формування таких компетенцій як: комунікативні, інформаційні, самоосвіти. Як показує практика, якщо студент не навчиться самостійно приймати рішення, визначити зміст своєї навчальної діяльності та знаходити засоби її реалізації, він не зможе якісно оволодіти тією чи іншою дисципліною.

Дистанційне навчання виконує й виховну функцію – сприяє формуванню провідних якостей особистості: активність, самостійність, самовдосконалення, творчість.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 1236 від 09.12.2020р. «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-COV-2» забороняється відвідування закладів освіти здобувачами освіти. Тому, згідно рекомендацій МОН України від 26.03.2020 року №1/9-177 у період карантину для забезпечення безперервності освітнього процесу здобувачі освіти можуть проходити практику в дистанційному режимі

Дистанційне проходження практики реалізується через сукупність наступних заходів: засоби надання методичного матеріалу студенту; засоби контролю успішності студента; засоби консультації студента викладачем; засоби інтерактивної співпраці викладача і студента; можливість швидкого доповнення курсу новою інформацією, коригування помилок.

Найкращими у плані ефективності та за простотою підключення є такі онлайн сервіси як Moodle, Google Classroom і Microsoft Teams. Ці програми уже допомагають планувати навчальний процес, створювати курси та паралельно спілкуватися із значною кількістю студентами одночасно. У рамках дистанційного режиму роботи на період карантину офіційними є канали зв'язку керівників та студентів: *Moodle, Zoom, Googl Meet, Viber, Skype, Google Classroom, Telegram, електронна пошта* тощо.

Це спростить передачу завдань та допоможе підтримати зв'язок зі студентами, а студентам допоможе підтримати зв'язок як із керівником практики. Методистами із педагогіки та психології, а також із керівниками практики в школі.

Метою проходження виробничої практики є оволодіння методиками здійснення навчально-виховної діяльності та формування вмінь і навичок самостійного проведення освітньої та позакласної роботи з учнівськими колективами в основній школі (5-9 класи), спонукання студентів до професійного самовдосконалення в період карантину в рамках дистанційного навчання на різних он-лайн платформах.

Основні завдання цієї практики спрямовані на:

Ознайомлення з:

- системою освітньої та позакласної роботи в основній школі в цілому;
- порядком ведення шкільної документації;
- специфікою методики роботи вчителя з фахового предмету;

- специфікою позакласної роботи вчителя фахового предмету;
- специфікою роботи класного керівника закріпленого класу.

Оволодіння:

- практичними навичками роботи з методичною та науковою літературою в рамках дистанційного навчання на різних он-лайн платформах;
- вміннями підготовки до проведення уроків з математики в основній школі в рамках дистанційного навчання на різних он-лайн платформах.
- практичними навичками проведення уроків різних типів математики в основній школі в рамках дистанційного навчання на різних он-лайн платформах.
- навичками проведення виховної роботи, практичними вміннями керівництва гуртковою роботою та організацією заходів позакласної роботи під керівництвом вчителя-предметника основної школи в рамках дистанційного навчання на різних он-лайн платформах.
- навичками та вміннями постійного професійного вдосконалення роботи з науково-методичною літературою та вивчення сучасних педагогічних технологій в рамках дистанційного навчання на різних он-лайн платформах.
- вміннями застосування різних методів педагогічного дослідження в процесі роботи над проблемою, визначеною завданнями курсової роботи в рамках дистанційного навчання на різних он-лайн платформах.

Навчання:

- спостерігати та аналізувати стан освітньої роботи школи в цілому, так і в межах окремого класу основної школи;
- підбирати навчальний матеріал у відповідності до завдань уроку та психолого-педагогічних особливостей класу;
- оптимально підбирати, поєднувати та узгоджувати методи, засоби і форми навчання фахового предмету в основній школі.

Зміст виробничої педагогічної практики в умовах карантину передбачає:

1. Ознайомлення із шкільним кабінетом математики в режимі онлайн.
2. Вивчення змісту календарного та тематичного планів вчителя математики, за яким закріплений студент-практикант (*передбачає безпосередній зв'язок студента практиканта із вчителем математики*).
3. Аналіз онлайн уроків на платформах:
  - <https://www.unian.ua/uroki-onlayn/5-klass/matematika-2>;
  - <https://1plus1.video/vseukrainskaya-shkola-onlajn/5-klass/11-iyunya-2020-goda-matematika-vidsotki-10-tizhden-cht#player>;
  - <https://eschool.dn.ua/course/view.php?id=2809>;
  - <https://video.novashkola.ua/5-klas/matematika-5-klas/> та інших.
4. Виготовлення дидактичних матеріалів, інтерактивних вправ з використанням онлайн-сервісів:
  - <https://learningapps.org/>;
  - Google Forms та інших.
5. Розробка позакласного заходу із математики в основній школі з використанням онлайн-сервісів (*можливе проведення в режимі онлайн із дозволу вчителя*).
6. Розробка та запис 4 відеоуроків з математики з застосуванням різноманітних засобів навчання та дистанційних технологій для прикріпленого класу.
7. Розробка та проведення 6 уроків з математики різних типів з застосуванням різноманітних засобів навчання та дистанційних технологій для прикріпленого класу (*проведення онлайн-уроку із дозволу вчителя*).
8. Опанування системою роботи вчителів математики, класних керівників основної школи в режимі онлайн.

В умовах карантину проходження виробничої (педагогічної) практики відбувається в дистанційному режимі. В спілкуванні по телефону чи під час онлайн-зустрічей студенти

виконують одне із завдань практики: вивчають досвід роботи вчителів, які працюють в умовах дистанційного навчання. А іноді з дозволу вчителів і самі готують та проводять онлайн-уроки.

Для прикладу, студентами був підготовлений та проведений у 6 класі онлайн-урок узагальнення та систематизації з математики на тему: «Дії над раціональними числами» з використанням онлайн платформи *Zoom*. Присутніми на уроці були вчитель математики та керівники практики. Студенти пропонували інтерактивні завдання в ігровій формі, що сприяли формуванню пізнавального інтересу в учнів, розроблені в онлайн-сервісі *LearningApps.org*.

Зміст індивідуальних завдань під час проходження практики може конкретизуватися й уточнюватися вчителем математики. Матеріали, отримані студентом під час виконання індивідуального завдання, можуть у подальшому бути використані для підготовки кваліфікаційної роботи, доповіді, статті та ін. Систематичний аналіз навчально-методичної, виховної роботи та індивідуальних завдань студента потребує обов'язкової фіксації у щоденнику психолого-педагогічних спостережень.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Підготовка висококваліфікованих фахівців була й залишається найважливішим завданням педагогічних закладів вищої освіти. Сучасне суспільство має фундаментальну освітню потребу у формуванні особистості, здатної до самонавчання, самовиховання і самовдосконалення протягом життя; особистості, яка б легко адаптувалася до швидкозмінних соціально-економічних та інформаційно-технологічних умов, мала широкий науковий світогляд, високий рівень культури та професійну компетентність.

Саме тому, у сучасних умовах дистанційного навчання, практична підготовка сучасного вчителя математики потребує значного контролю, уваги та відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Дистанційна освіта в сучасній освітній діяльності. Освітній портал: Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/articles/30.html/> (Distance education in modern educational activities. Educational portal: Access mode: <http://www.osvita.org.ua/articles/30.html/>).
2. Долинський, Є. В. (2010) Дистанційне навчання – одна з прогресивних форм підготовки фахівців. Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірник наукових праць, 42, 202–207. (Dolynsky, E.V. (2010) Fernunterricht ist eine der fortschrittlichen Formen des Trainings. Theoretische Fragen zu Kultur, Bildung und Erziehung: Sammlung wissenschaftlicher Arbeiten, 42, 202–207).
3. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (About the National Strategy for the Development of Education in Ukraine for the period up to 2021. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>).
4. Осадчий, В. В. (2009). Сучасні тенденції використання інформаційних технологій у навчальному процесі вищої педагогічної школи. Педагогічний процес: теорія і практика. Збірник наук. праць, 2, 190–207. (Osadchy, V. V. (2009). Modern tendencies of using information technologies in the educational process of higher pedagogical school. Pedagogical process: theory and practice. Collection of sciences. Works, 2, 190–207).
5. Музиченко, С. В., Філон, Л. Г. (2017). Педагогічна практика в системі формування фахових компетентностей майбутнього вчителя математики. К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс». (Muzychenko, S. V., Filon, L. G. (2017). Pedagogical practice in the system of formation of professional competencies of the future math teacher. Kyjiv: Interservice).

Возносименко Д. А., Ищенко Г. В. Производственная педагогическая практика в условиях дистанционного обучения.

Аннотация. В статье освещены актуальные вопросы практической подготовки студентов в педагогических учреждениях высшего образования. Отмечено, что в процессе педагогической практики происходит наиболее интенсивное ознакомления со всеми аспектами будущей работы, проявляется критическое и осмысленное отношение к

дисциплін, включаються механізми педагогічної рефлексії, формуються основи професійної самооценки. Цель статті заключається в огляді особливостей виробничої педагогічної практики в умовах дистанційного навчання. Виробнича педагогічна практика як компонент професійної підготовки реалізує декілька функцій: навчальну, розвиваючу, виховальну, контролюючу, професійно-діагностичну, адаптаційну. В статті вказано, що процес підготовки кваліфікованих учителів математики з кожним роком суттєво підвищує рівень вимог до майбутніх спеціалістів, змінюється зміст і структура завдань, які студент повинен вирішувати самостійно. Впровадження дистанційних технологій в навчальний процес спрямовано на більш глибоке розуміння навчального матеріалу; формування таких компетенцій як: комунікативні, інформаційні, самоосвіти. Вказано, в процесі проходження виробничої практики в умовах дистанційного навчання, найкращими в плані ефективності і по простоті підключення є такі онлайн сервіси як Moodle, Google Classroom і Microsoft Teams. В межах дистанційного режиму роботи на період карантину офіційними каналами зв'язу керівників і студентів є: Moodle, Zoom, Google Meet, Viber, Skype, Google Classroom, Telegram, електронна пошта і т. Д. Зроблено висновок, що оскільки підготовка висококваліфікованих спеціалістів була і залишається найважливішою задачею педагогічних вищих навчальних закладів, тому в сучасних умовах дистанційного навчання, практична підготовка сучасного вчителя математики потребує контролю, уваги і відповідальності.

Ключові слова: виробнича педагогічна практика, функції виробничої педагогічної практики, дистанційне навчання, впровадження дистанційних технологій, онлайн сервіси, майбутній вчитель математики, студенти.

Voznosyenko D. A., Ishchenko H. V. Production pedagogical practice in the conditions of distance learning.

Summary. The article covers topical issues of practical training of students in pedagogical institutions of higher education. It is noted that in the process of pedagogical practice there is the most intensive acquaintance with all aspects of future work, there is a critical and meaningful attitude to the disciplines studied, the mechanisms of pedagogical reflection are included, the foundations of professional self-esteem are formed. The purpose of the article is to review the features of industrial pedagogical practice in terms of distance learning. Industrial pedagogical practice as a component of professional training implements several functions: educational, developmental, educational, controlling, professional-diagnostic, adaptive. The article states that the process of training qualified mathematics teachers every year significantly increases the level of requirements for future professionals, changing the content and structure of tasks that the student must solve independently. The introduction of distance technologies in the educational process is aimed at a deeper understanding of the educational material; formation of such competencies as: communicative, informational, self-education. It is indicated that in the process of internship in the conditions of distance learning, the best in terms of efficiency and ease of connection are such online services as Moodle, Google Classroom and Microsoft Teams. Within the remote mode of operation for the period of quarantine, the official communication channels of managers and students are: Moodle, Zoom, Google Meet, Viber, Skype, Google Classroom, Telegram, e-mail, etc. It is concluded that since the training of highly qualified specialists was and remains the most important task of pedagogical institutions of higher education, so in today's distance learning, practical training of modern mathematics teachers requires significant control, attention and responsibility.

Key words: industrial pedagogical practice, functions of industrial teaching practice, distance learning, the introduction of distance technologies, online services, future mathematics teacher, students.